

Про болота, вовків та сільське перейменування

Наш дописувач з Садового Яким Орел відомий читачу своїми історичними публікаціями. Сьогоднішня ж його краєзнавча розповідь децю незвична, позаяк має і природничий відбиток. Отже...

У давнину земля навколо Садового була сильно заболочена. Кожне болото (а всього їх налічувалось до десятка) мало свою назву. Усі я пам'ятаю ще й зараз: Мар'янівське, Полішине, Першелеве, Попове, Дякове; Захаркове, Миронове, Жукове, Талахове, Шинкарове. Соковиті травостої приваблювали сюди панських косарів, які приїздили за дванадцять кілометрів, з сусіднього з Садовим містечка Малі Селища. До слова, перша назва нашого села — Сінне — зобов'язана саме цьому.

А між Тучином і Полівцями лежало непрохідне болото Бараниця. Центр його також мав свою назву — Гук. На цьому болоті добували торф та очищали кістки тварин, в тому числі й оленів. Пам'ятаю, скелет якогось великого звіра відправили навіть у Рівне.

Навкруги шумів ліс, в основному дубина і березина. Дубину не забув і я. Щодо березини, то мій родич Дем'ян розповідав, ніби там, неподалік болота, відбулась битва між козаками Северина Наливайка та польськими військами. Після бою полеглих козаків поклали на горі посеред Малинівського поля. Кожен з побратимів приніс по три шапки землі. Так виріс курган — високий, широкий, сімома вітрами віяний. А ще кажуть, ніби звичай кидати на труну з покійником три жмені землі пішов саме звідти.

сунув у дірку хвоста та рвучко смикнув за нього. Хвіст відірвався. Переляканий звір, а з ним і вся зграя кинулись навтьоки. Відтоді вовків тут уже ніхто не бачив.

А ось ще одна бабина історія. Було це за царату. Повертався якимсь мій дід Кирило з полювання. Вийшли мисливці з лісу, простують польовою стежкою. Аж тут дощ як уперіщить! Куди сховатися? Дивляться: дерево велике бовваніє. Підбігли, а в стовбурі дупло. Та таке, що три чоловіки влізуть і не тісно буде. Тож забралися всередину.

Через деякий час на вході щось заворушилось. Придивилися: вовк задом суне в дупло.

Мисливці — люди бувалі. А раз так, то знали й наступне. Якщо раптово вдарили вовка кулаком в черево, тут він і лопне. Так і вчинили. Сірий відбіг на кілька метрів, підскочив та й на бік звалився.

Інша «вовча» оповідь. Сталось це в Жалянці. Сторожував чоловік у колгоспі. Зненацька вдарив грим, нічне небо розкраяла блискавка. Дядько і сховався в будівлі.

А вовкам і негода не стоїть на заваді. Тож наскочили, порвали овець чимало, а одну пару з собою потягли. Перед цим же хижак знищили на випасі дванадцять телят.

Інколи траплялося і навпаки. У селі ще й досі пам'ятають випадок, коли підвожчикам кормів вдало-

мома вітрами зійняти. А ще кажуть, ніби звичай кидати на труну з покійником три жмені землі пішов саме звідти.

Поблизу Бараниці садівчани вирасали корів. Ясна річ, пильність при цьому подвоювалась. Та траплялось і навпаки. Тоді чорноряба, не підозрюючи нічого лихого, спокійно забредала в болото, звідки її вже витягали мотузками.

Поступово садівські болота висохли. Остаточно dokonala їх меліорація.

Після скасування панщини у нас налічувалось 44 рунти (господарства), а все село огороджував дубовий частокіл. Біля брами росли верби, які називали гаєм. Ворота на ніч зачинялись. Сторожували люди по черзі. Той, хто цю повинність щойно відбув, передавав наступнику спеціальну естафетну палицю.

Втім, загорожа захищала не стільки від злодіїв, скільки від лісових хижаків. Зі слів моєї баби Приськи знаю, як до наших родичів, що мешкали через дорогу, унадились вовки. Спочатку люди думали, що овець краде хтось із сусідів. Коли ж стали сторожити, побачили, що то не сільські, а лісові гості.

Ось як це проходило. Хтось з хижаків просовував у щілину хвоста і починав ним стукотіти об долівку. Перелякані вівці у метушні вибивали двері та починали вискакувати з хліва. Тут їх вовки і хапали...

Мій родич вирішив покласти цьому край. Причаївшись уночі в хліві, він діждався, коли вовк знову про-

інколи траплялось і навпаки. У селі ще й досі пам'ятають випадок, коли підвожчикам кормів вдалося обступити вовка та заколоти його вилами. І сталося це не вночі, а вдень.

Утворення колгоспів потягло за собою і перекроювання районів. Коли останні стали територіально збільшувати, Садове (тоді воно звалось Сінним), що доти входило до складу Тучинського району, відійшло до сусіднього Соснівського, а відтак — і до Костопільського. Та люди почали скаржитись: до Костополя усі 40 кілометрів, а до Гощі — 16. Тож невдовзі садівчани зажили в Гощанському районі.

Але тут вже було одне Сінне — теперішній Русивель. Тому нам запропонували перейменувати село на Шевченкове чи Садове. Начальство наполягало на другій назві. Мовляв, засадимо 20 гектарів ріллі фруктовими деревами — усі виграють. Тож люди проголосували за Садове.

Незабаром закуплені саджанці привезли в село, посадили. Проте за зиму зайці обгризли кору мало не на всіх деревцях, і добрі наміри районних зверхників такими й залишилися. Сад же через два роки зорали, а ймення «Садове» живе й дотепер. І це при тому, що потім порушувалось питання стосовно повернення до старої назви. Проте на зборах всі знову піднесли руки за Садове...

Яким ОРЕЛ,
красзнавець, старожил
с. Садове.